

Briselē, 24.10.2018.
COM(2018) 711 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

**Progresu ziņojums par to, kā īstenots ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu
nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai**

{SWD(2018) 452 final}

1. Ievads

Eiropas Komisija 2016. gada februārī pieņēma paziņojumu “ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai”¹, kurā izklāstīta visaptveroša stratēģija pret dzīvo dabu vērstu noziegumu apkarošanai Eiropas Savienībā (ES) un ES lomas stiprināšanai vispārējā cīņā pret šīm nelikumīgajām darbībām. Rīcības plānā ir paredzētas 32 darbības, kuru pamatā ir šādas trīs prioritātes: i) nelikumīgas tirdzniecības ar savvaļas dzīvniekiem un augiem **nepieļaušana** un tās pamatcēloņu novēršana; ii) esošo noteikumu ieviešana un **izpilde** un pret savvaļas dabu vērstās organizētās noziedzības efektīvāka apkarošana, un iii) izcelsmes, patēriņa un tranzīta valstu **globālās partnerības** nostiprināšana pret nelikumīgu tirdzniecību ar savvaļas dzīvniekiem un augiem.

ES Padome 2016. gada 20. jūnijā pieņēma secinājumus² par rīcības plānu, kuros apstiprināja plānā izvirzītās trīs prioritātes un aicināja to savlaicīgi īstenot. Arī Eiropas Parlaments savā 2016. gada novembra rezolūcijā³ atzinīgi novērtēja rīcības plānu.

Rīcības plāns aptver piecu gadu laikposmu no 2016. gada līdz 2020. gadam. Gan rīcības plānā, gan Padomes secinājumos ir norādīts, ka Eiropas Komisijai līdz 2018. gada jūlijam būtu jāziņo par panākumiem rīcības plāna īstenošanā un par to, vai izvirzītās prioritātes un mērķi joprojām ir atbilstoši un aktuāli.

Šajā ziņojumā ir sniegts pārskats par visu iesaistīto dalībnieku gūtajiem panākumiem rīcības plāna īstenošanā, pamatojoties galvenokārt uz informāciju, ko iesniegušas 25 ES dalībvalstis, Eiropas Ārējās darbības dienests, Eiropols, *Eurojust* un Eiropas tīkli, kuri specializējušies ES vides tiesību aktu izpildes nodrošināšanā.

Plašāka informācija par pasākumiem, kas veikti, lai īstenotu rīcības plānu, ir atrodama šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā. Dalībvalstu sniegtā informācija ir pieejama Komisijas tīmekļa vietnē⁴.

2. Galvenie pasākumi, kas veikti kopš rīcības plāna pieņemšanas 2016. gadā

Šajā iedaļā ir sniegts kopsavilkums par vissvarīgākajiem pasākumiem, kas veikti kopš 2016. gada, lai īstenotu visas trīs rīcības plāna prioritātes, un attiecīgā gadījumā aprakstīti papildu pasākumi, ko plānots veikt, lai sasniegtu rīcības plāna mērķus.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2016:87:FIN>

² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10512-2016-INIT/lv/pdf>

³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0454+0+DOC+XML+V0//LV>

⁴ http://ec.europa.eu/environment/cites/trafficking_en.htm

Pirmā prioritāte — nepieļaut nelikumīgu tirdzniecību ar savvaļas dzīvniekiem un augiem un novērst tās pamatcēloņus

ES rīcības plānā izvirzītā pirmā ES un tās dalībvalstu prioritāte ir novērst daudzos nelikumīgas savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības pamatcēloņus. Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošana var būt veiksmīga tikai tad, ja vēršas pret strukturālajiem cēloņiem, kas to veicina.

Viens no pamatuzdevumiem, kas ir paredzēts ES stratēģijā cīņai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, ir **samazināt pieprasījumu** pēc nelikumīgi iegūtiem savvaļas dzīvnieku un augu produktiem, un šajā nolūkā ir sāktas daudzas iniciatīvas. ES un dažas dalībvalstis ir atbalstījušas publiskās iestādes un pilsoniskās sabiedrības organizācijas Āzijā to centienos ierobežot pieprasījumu pēc nelikumīgi iegūtiem savvaļas dzīvnieku un augu produktiem, jo īpaši dzīvnieku produktiem, kurus iegūst no degunradžiem, ziloņiem un zvīņnešiem. Atzīstot, ka arī ES ir nozīmīgs savvaļas dzīvnieku un augu produktu tirgus, ir ieguldītas nepieredzēti lielas pūles, lai veicinātu uzņēmumu, patērētāju un visas plašās sabiedrības izpratni par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības īpatnībām un apmēru ES. Daudzas dalībvalstis ir rīkojušas informatīvas kampaņas par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, dažos gadījumos pievēršoties konkrētām īpaši būtiskām jomām (piemēram, eksotiskie lolojumdzīvnieki, mūzikas instrumenti, gaisa transports vai tiešsaistes tirdzniecība). Līdzīgi pasākumi ir īstenoti arī dzīdān ES līmenī, organizējot darbseminārus par ES darbījumdarbības nozares lomu cīņā pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību un tieši sazinoties ar uzņēmumu pārstāvjiem.

Lai gan daudzās būtiskās jomās ir gūti vērtīgi panākumi, Komisijai un dalībvalstīm ir jādara vairāk. Īpašs uzsvars būtu jāliek uz tiešsaistes tirdzniecības un kurjerpakalpojumu uzņēmumiem, ņemot vērā ievērojamo apmēru, kādā notiek savvaļas dzīvnieku un augu produktu (likumīgā un nelikumīgā) tirdzniecība — gan ar tiešsaistes vietņu, gan kurjerpakalpojumu vai pasta pārvadājumu pakalpojumu uzņēmumu starpniecību. Komisija arī nostiprinās pašreizējo sadarbību ar tādiem dalībniekiem kā dekoratīvo zivju un eksotisko lolojumdzīvnieku tirdzniecības asociācijas, lai nostiprinātu saistības un gūtu konkrētus rezultātus cīņā pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, kā arī veicinātu savvaļas dzīvnieku un augu produktu ilgtspējīgu ieguvu.

ES un tās dalībvalstis ir ļoti aktīvi darbojušās, lai nodrošinātu, ka **ES iekšienē veiktā ziloņkaula izstrādājumu tirdzniecība un eksports** neveicina ziloņu malumedniecību un ziloņkaula izstrādājumu nelikumīgu tirdzniecību. Atbilstīgi rīcības plāna otrajai darbībai Komisija 2017. gada maijā pieņēma norāžu dokumentu⁵, kurā tā dalībvalstīm ieteica no 2017. gada 1. jūlija pārtraukt neapstrādāta ziloņkaula eksporta dokumentu izsniegšanu. Praksē tas nozīmē, ka ES dalībvalstis ir beigušas eksportēt neapstrādātu ziloņkaulu, izņemot ļoti īpašās situācijās, piemēram, zinātniskiem, izpildes nodrošināšanas vai izglītojošiem mērķiem.

Papildus tam Komisija no 2017. gada 15. septembra līdz 8. decembrim noturēja sabiedrisko apspriešanu, kurā apkopoja informāciju un viedokļus par likumīgas un nelikumīgas ziloņkaula tirdzniecības apmēru, struktūru un galvenajām iezīmēm ES, kā arī par prioritātēm,

⁵ http://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/guidance_ivory.pdf

kas ES būtu jāņem vērā cīņā pret nelikumīgu ziloņkaula tirdzniecību⁶. Apspriešanas rezultāti liecina, ka no gandrīz 90 000 respondentiem vairums atbalsta stingrākus ES noteikumus par ziloņkaula tirdzniecību. Liela daļa respondentu uzskata to par nepieciešamu pasākumu, lai novērstu likumīgas un nelikumīgas izcelsmes ziloņkaula izstrādājumu sajaukšanos, nepieļautu ziloņkaula izstrādājumu iepirkšanu ES un vēlāku transportēšanu uz trešām valstīm (kur tie veicinātu pieprasījumu pēc nelikumīgi iegūtiem ziloņkaula izstrādājumiem) un lai palīdzētu tiesībsargāšanas iestādēm vērsties pret nelikumīgu ziloņkaula tirdzniecību. Citi respondenti iebilda pret stingrākiem ierobežojumiem ziloņkaula izstrādājumu tirdzniecībai uz ES un no tās, jo īpaši attiecībā uz senlietām.

ES tirgus nedrīkstētu veicināt pieprasījumu pēc nelikumīgi vai neilgtspējīgi iegūtām sugām. Tāpēc ES, cieši sadarbojoties ar areāla valstīm, ir uzņēmusies proaktīvu lomu Konvencijas par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (*CITES*) darbības jomas paplašināšanā nolūkā to piemērot jaunām sugām, ko apdraud starptautiskā tirdzniecība, tādējādi sniedzot tām starptautisku aizsardzību. Tas jo īpaši attiecas uz eksotiskajiem lolojumdzīvniekiem, kas veido ievērojamu tirgu ES, un uz tropu kokmateriāliem un apdraudētām jūras sugām. ES bija galvenā dalībiece šā jautājuma apspriešanā *CITES* pušu 17. konferencē (*CoP17*), kas notika 2016. gadā, un tā aktīvi strādā, lai sagatavotos *CoP18*, kas notiks 2019. gadā.

Vēl viena no ES un tās dalībvalstu prioritātēm ir bijusi arī **vietējo kopienu** lomas veicināšana savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzībā. Šī prioritāte ir viens no pamatkomponentiem ES finansētajās programmās, kas attiecas uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un cīņu pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību (sk. trešo prioritāti).

ES un tās dalībvalstīm ir bijusi nozīmīga loma, nodrošinot, ka **korupcija** tiek starptautiskā līmenī atzīta par būtisku faktoru, kas veicina savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Pēc ES priekšlikuma par šo jautājumu *CoP17* tika pieņemta *CITES* rezolūcija. Pēc Vācijas iniciatīvas G20 valstis 2017. gada jūlijā apstiprināja augsta līmeņa principus par to, kā apkarojama korupcija, kas saistīta ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Kopš tā laika ES, jo īpaši nosūtot delegācijas uz trešām valstīm, ir neatlaidīgi aicinājusi konkrēti rīkoties, lai vērstos pret korupciju, kas saistīta ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību.

Otrā prioritāte — esošo noteikumu ieviešana un izpilde un pret savvaļas dabu vērstās organizētās noziedzības efektīvāka apkarošana

Rīcības plāna otrā prioritāte ir ES un dalībvalstu līmenī palielināt pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību vērsto ES noteikumu izpildes efektivitāti.

Šajā jomā būtisks sasniegums ir tas, ka 2017. gada maijā Padome ES politikas ciklā organizētās noziedzības apkarošanai (2018–2021) kā vienu no prioritātēm izvirzīja vidisko noziegumu apkarošanu. Padome noteica par prioritāti likt šķēršļus tādu organizētu noziedzīgo grupu darbībai, kas iesaistītas vidiskajos noziegumos un jo īpaši nelikumīgā savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecībā. ES politikas cikla 2018.–2021. gadam kontekstā 2017. gada septembrī tika pieņemts daudzgadu stratēģiskais plāns (DSP) par vidiskajiem noziegumiem,

⁶ Saite uz apspriešanu un tās atbilžu analīzi: https://ec.europa.eu/info/consultations/public-consultation-ivory-trade-eu_en

par kuru bija vienojušās Komisija un dalībvalstis. Plānā ir aprakstīts problēmas apmērs, uzskaitīti pašreizējie pasākumi un rīcībpolitikas vidisko noziegumu jomā, kā arī apzināti pašreizējie un iespējamie vājie punkti. Tajā arī ir nosprausti septiņi stratēģiskie mērķi, un katram no tiem norādīti iesaistītie aktori, pasākumu veidi un pasākumu radītie ieguvumi. Šie mērķi ir:

- izlūkdatu ainas sagatavošana;
- operatīvās darbības;
- novēršana un spēju veidošana;
- sadarbība ar partneriem no valstīm, kas nav ES dalībvalstis;
- vēršanās pret dokumentu viltošanu;
- finanšu izmeklēšana un
- (ne-)likumīgu preču un pakalpojumu tirdzniecība tiešsaistē.

DSP tiek īstenots, izmantojot gada operatīvos rīcības plānus. Līdz ar šīs prioritātes atzīšanu būtu jāpieaug Eiropola un ES dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu mobilizācijas un operatīvajām spējām apkarot vidiskos noziegumus, jo īpaši savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Komisija 2018. gada janvārī arī pieņēma paziņojumu “Par ES rīcību vidiskās atbilstības un pārvaldības uzlabošanai”⁷. Viens no ES rīcības virzieniem ir vērsts uz labas prakses norāžu dokumenta sagatavošanu par to, kā apkarot vidiskos noziegumus, īpašu uzmanību tajā veltot atkritumiem un noziegumiem pret dzīvo dabu. Būtiski ir arī dzīvnieku pasākumi, kas saistīti ar apmācību un vidiskās atbilstības nodrošināšanas lietpratības uzlabošanu⁸.

ES līmenī ir noteiktas **stratēģiskas izpildes prioritātes**, un tās ir īstenotas gan valstu līmenī, gan veicot kopīgas pārrobežu darbības, jo īpaši pret nelikumīgu tirdzniecību ar ziloņkaulu, zušiem, reptiļiem un putniem. Visā ES ir veiktas plašas pārrobežu izmeklēšanas un konfiskācijas, aktīvi iesaistoties Eiropolam, *Eurojust* un daudzām tiesībaizsardzības iestādēm no dažādām dalībvalstīm (sk. 1. ierāmējumu). Dažās dalībvalstīs ir būtiski palielinājusies **tiesībaizsardzības iestāžu mobilizācija** pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Patlaban par prioritāti būtu jāizvirza vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšana visā ES un stingra visu dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu reakcija, vēršoties pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Ziņotie gadījumi par rezultatīvu kriminālvajāšanu un sankcijām par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību ir bijuši saistīti ar dokumentu viltošanu, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai organizēto noziedzību, kā arī līdzekļu atgūšanu. Tomēr ir svarīgi uzlabot tiesu varas izpratni par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, jo informācija par kriminālvajāšanu un sankcijām šajā jomā joprojām ir ierobežota. Līdz šim ir novērots neliels progress ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību saistītas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izmeklēšanā.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0010&from=lv>

⁸ Plašāku informāciju par individuālām darbībām Rīcības plānā par vidisko atbilstību un pārvaldību sk. Komisijas dienestu darba dokumenta SWD(2018) 10 *final* 1. pielikumā.

Daudzas dalībvalstis un ieinteresētās personas ir novērojušas, ka ir nepieciešams vairāk izmeklēt to savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgās tirdzniecības daļu, kas notiek tiešsaistē.

1. ierāmējums. Savvaļas dzīvnieku un augu produktu konfiskācijas gadījumi ES 2016. gadā

2016. gadā 24 ES dalībvalstu kompetentās iestādes ziņoja Eiropas Komisijai par kopumā 2268 būtiskiem savvaļas dzīvnieku un augu preču konfiskācijas gadījumiem, no kuriem 63 % notika **uz ES ārējām robežām**. Galvenās uz ES robežām konfiscētās preču grupas bija zāles (42 %), ziloņkauls (14 %), koraļļi (10 %), reptiļu daļas un atvasinājumi (7 %), dzīvi reptiļi (5 %), kaviārs (4 %) un augi. Konfiscētās importa preces tika ievestas galvenokārt no Ķīnas, ASV, Šveices un Taizemes, savukārt lielākā daļa konfiscēto eksporta preču bija ceļā uz Ķīnu (ieskaitot Honkongas Īpašās Pārvaldes Apgabalu), ASV un Vjetnamu. Vairums konfiskācijas gadījumu notika lidostās, turklāt vairāk nekā iepriekšējos gados konfiscētās preces tika sūtītas ar pasta vai ātrās piegādes paku sūtījumiem.

2016. gadā tika konfiscētas vairāk nekā divas tonnas **ziloņkaula**. Lielākā daļa šā ziloņkaula nebija paredzēta ES tirgum un sastāvēja no priekšmetiem, kas vai nu tika vesti tranzītā caur Eiropas lidostām vai pasta centriem no Āfrikas uz Āziju, vai ko grasījās reeksportēt bez vajadzīgās dokumentācijas uz Āziju (pārsvarā seni ziloņkaula priekšmeti).

Patlaban viena no lielākajām ES un tās dalībvalstu problēmām cīņā pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību ir nelikumīga zušu tirdzniecība. 2016. un 2017. gada zvejas sezonas laikā tika apcietinātas 48 personas un konfiscēti 4000 kg dzīvu zušu mazuļu (stikla zušu); zuši tika pārtverti, kad tos eksportēja uz Āziju, un to kopējā vērtība bija aptuveni 4 miljoni EUR⁹. Eiropola un dažu ES dalībvalstu veiktā izmeklēšana liecina par transnacionālu noziedzīgu organizāciju tīklu līdzdalību zušu kontrabandā no Eiropas.

Vairums dalībvalstu ziņoja, ka to iestādes ir organizējušas **apmācības kursus** valsts līmenī, turklāt arvien vairāk kursu tiek rīkots kopā ar dažādām aģentūrām (muitu, policiju, inspekcijām, CITES pārvaldības iestādēm u. c.). Daudzi apmācības pasākumi ir organizēti arī ES līmenī CEPOL¹⁰ vai tādu praktiķu sadarbības tīklu pārziņā, kuri darbojas vidisko noziegumu jomā. Lai veicinātu tiesībsardzības amatpersonu apmācību pret dzīvo dabu vērstu noziegumu apkarošanas jomā, ir izmantotas arī ES finansētas vides un policijas sadarbības programmas (sk. 2. ierāmējumu).

2. ierāmējums. Finansiāls atbalsts cīņai pret noziegumiem, kas vērsti pret dzīvo dabu ES

ES finansē daudzus specifiskus projektus un iniciatīvas, galvenokārt programmas **LIFE** satvarā¹¹, kuru mērķis ir veicināt pret dzīvo dabu vērstu noziegumu apkarošanu. Programma **LIFE** ir nodrošinājusi 1,1 miljona EUR finansējumu projektam “**LIFE Donavas storēm**”¹² (2016.–2020. gads), kura mērķis ir uzlabot normatīvo aktu izpildi, lai vērstos pret

⁹ <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/eu-law-enforcement-step-efforts-to-protect-environment-%E2%80%93-48-arrested-for-trafficking-endangered-species>

¹⁰ Eiropas Savienības Tiesībsardzības apmācības aģentūra — <https://www.cepol.europa.eu/>

¹¹ <http://ec.europa.eu/environment/life/>

¹² <https://danube-sturgeons.org/the-project/>

storu maluzvejniecību un nelikumīgu kaviāra tirdzniecību Bulgārijā, Rumānijā, Serbijā un Ukrainā. *LIFE* arī atbalsta pasākumus, ko organizē Eiropas prokuroru tīkls vides jomā (*ENPE*), tostarp jaunu rīku izstrādi prokuroru un tiesnešu apmācībai par vidiskajiem noziegumiem un paraugprakses datubāzes izveidi (645 000 EUR 2015.–2020. gadam). Turklāt *LIFE* atbalsta projektus, kas vērsti pret putnu nelikumīgu nogalināšanu visā ES, galvenokārt, lai sekmētu to, ka tiek īstenots ES ceļvedis putnu nelikumīgas nogalināšanas, slazdošanas un tirdzniecības izskaušanai¹³. Nesen publicētajā brošūrā “*LIFE & Wildlife Crime*”¹⁴ ir sniegta visaptveroša informācija par programmas *LIFE* atbalstītajām iniciatīvām pret noziegumiem, kas vērsti pret dzīvo dabu.

2017. gada novembrī ES **Iekšējās drošības fonda** programmas **Policija**¹⁵ satvarā (kopējais budžets 2,5 milj. EUR) tika izsludināts pirmais mērķorientētais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus¹⁶ par projektiem, kuru mērķis ir pastiprināt dalībvalstu operatīvās darbības vidisko noziegumu jomā, citstarp organizējot kompetento iestāžu mācību un spēju veidošanas pasākumus. Cīņa pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību ir skaidri minēta kā viena no šā uzaicinājuma prioritātēm.

Daudzas dalībvalstis ir izveidojušas **aģentūru sadarbības** platformas vai darba grupas cīņai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Spānija, par pamatu izmantojot ES rīcības plānu, ir pieņēmusi valsts plānu rīcībai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, kurā ir paredzēta visaptveroša stratēģija šīs problēmas risināšanai. Arī Čehijas Republika plāno līdz 2018. gada beigām pieņemt līdzīgu valsts rīcības plānu. Tomēr, neraugoties uz zināmu progresu, sadarbība un informācijas apmaiņa starp tiesībsardzības iestādēm dažās dalībvalstīs joprojām ir problemātiska. Turklāt ne visas dalībvalstis veic informācijas apmaiņu ar citām dalībvalstīm vai ar Eiropola starpniecību. Daudzas dalībvalstis uzskata *EU-TWIX* (sk. 3. ierāmējumu) par praktisku un efektīvu rīku informācijas apmaiņai par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību (izņemot personas datu apmaiņu) visā ES. Turpretī dalībvalstu apmaiņa ar ziņojumiem par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību platformā *SIENA*¹⁷ ir ļoti neviendabīga, proti, ne visas iestādes to izmanto vienlīdz aktīvi. Tas traucē efektīvai sadarbībai un liedz Eiropolam iegūt vērtīgu informāciju, kas nepieciešama, lai iegūtu visaptverošu izlūkdatu ainu par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību ES.

3. ierāmējums. *EU-TWIX* — veiksmīgs rīks tiesībsardzības iestāžu sadarbībai ES

EU-TWIX ir Eiropas tiesībsardzības iestāžu atbalsta sistēma, kas izstrādāta, lai veicinātu informācijas apmaiņu un starptautisku sadarbību starp tiesībsardzības un pārvaldības amatpersonām dzīvās dabas jomā. Tā tika izveidota 2005. gadā pēc Beļģijas iestāžu un *TRAFFIC*¹⁸ iniciatīvas, un patlaban tā apvieno vairāk nekā 1000 amatpersonu (piemēram,

¹³ <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/docs/Roadmap%20illegal%20killing.pdf>

¹⁴ <http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/lifefocus/nat.htm#wildlife>

¹⁵ https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/security-and-safeguarding-liberties/internal-security-fund-police_en

¹⁶ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-env.html>

¹⁷ Drošas informācijas apmaiņas tīkla lietojumprogramma (*SIENA*) ir Eiropola pārvaldīta saziņas platforma tiesībsardzības iestādēm — <https://www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena>

¹⁸ *TRAFFIC* ir pilsoniskās sabiedrības organizācija, kuras darbs ir saistīts ar savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecību.

no CITES pārvaldības iestādēm, muitas administrācijām, vides inspekcijām, policijas un tiesu iestādēm) no 37 Eiropas valstīm un 10 starptautiskām/reģionālām organizācijām un darbojas ar Eiropas Komisijas un daudzu dalībvalstu finansiālu atbalstu.

Pateicoties saziņai, kas notikusi, izmantojot *EU-TWIX* adresātu sarakstu, ir sākti vairāki pārrobežu izmeklēšanas gadījumi, tostarp plaša mēroga izmeklēšana par lietu saistībā ar putnu nelikumīgu tirdzniecību Nīderlandē, uzturot sakarus ar vairākām citām Eiropas un ārpus Eiropas valstīm. Tika konfiscēti aptuveni 500 putnu, kā arī nauda un manta. Trīs personām tika piespriests cietumsods.

Patlaban *EU-TWIX* datubāzē ir vairāk nekā 55 000 ierakstu par konfiskācijas gadījumiem, kas saistīti ar savvaļas dzīvniekiem un augiem, no 28 ES dalībvalstīm par laikposmu, sākot no 2000. gada. Tas sniedz unikālu iespēju sekot līdzi nelikumīgas savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības tendencēm valstu un ES līmenī.

Kā sīkāk izklāstīts šā ziņojuma pielikumā, *EU-TWIX* ir arī dzīvo dabas iedvesmojusi izveidot vairākas līdzīgas sistēmas visā pasaulē.

Trešā prioritāte — izcelsmes, patēriņa un tranzīta valstu globālās partnerības nostiprināšana pret nelikumīgu tirdzniecību ar savvaļas dzīvniekiem un augiem

Kopš rīcības plāna pieņemšanas ES un tās dalībvalstis ir apliecinājušas, ka tās sniedz vislielāko atbalstu cīņā pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību (“pirmais līdzekļu devējs”). Rīcības plāns tiek īstenots ar vairākiem projektiem, kas vērsas pret nelikumīgu tirdzniecību veicinošajiem pamatcēloņiem un noteicošajiem faktoriem, jo īpaši tādās jomās kā vidiskie noziegumi, korupcija un tiesiskums, nedrošība, ko rada bruņoti konflikti, ekosistēmu pakalpojumi un iztika aizsargājama teritoriju apkaimē, dabas resursu apsaimniekošana un vietējo kopienu izturētspēja.

ES un daudzas dalībvalstis ir izveidojušas ilgtermiņa partnerības ar trešām valstīm bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un cīņai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, atzīstot pastāvīgo saikni starp dabas resursu nelikumīgo noplicināšanu un bruņotu grupējumu destabilizējošajām darbībām, īpaši Centrālāfrikā. Rīcības plāns ir radījis būtisku stimulu šajā jomā. Bez esošā finansiālā atbalsta un notiekošajām darbībām **2016. un 2017. gadā ES attīstības un sadarbības politikas ietvaros tika papildus mobilizēti apjomīgi ES līdzekļi** (aptuveni **340 miljoni EUR** Āfrikā, Āzijā un Klusā okeāna valstīs, kā arī Dienvidamerikā un Karību jūras reģiona valstīs).

Te ietilpst reģionālas programmas, kurās apkaro noziegumus pret dzīvo dabu Centrālāfrikā un Austrumāfrikā, kā arī atbalsts dzīvās dabas saglabāšanai Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīs un citās specifiskās valstīs (piemēram, Gvinejā). Bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju pārvaldības partnerības programmā (*BIOPAMA*) kā viena no reģionālajām prioritātēm ĀKK valstīs tika iekļauta spēju veidošana noziegumu pret dzīvo dabu apkarošanai.

4. ierāmējums. Jauna ES vispārējā programma, kas koncentrējas uz noziegumiem pret dzīvo dabu un mežiem

2017. gadā pieņemtajai ES darbībai “Tiesībaizsardzība un noziegumu pret dzīvo dabu un mežiem apkarošana” tiks mobilizēti 43,5 miljoni EUR, lai:

- palielinātu Starptautiskā pret dzīvo dabu vērstu noziegumu apkarošanas konsorcijs (*ICCWC*) operatīvās spējas uzlabot tiesībaizsardzību dzīvās dabas un mežu jomā

konkrētās valstīs un veicināt starptautisko koordināciju (13,5 miljoni EUR);

- atbalstītu pilsoniskās sabiedrības organizācijas un vietējās kopienas nelikumīgas dzīvnieku un augu tirdzniecības novēršanā un apkarošanā Āzijā, Āfrikā un Latīņamerikā.

Šī darbība papildina jau izveidotās reģionālās programmas ar ICCWC dalībniekiem, jo īpaši Centrālāfrikā (UNODC), Austrumāfrikā un Dienvidāfrikā (UNODC, CITES), Āzijā (UNODC), un ar vispārējās programmas MIKE¹⁹ (CITES) starpniecību, ar kopējo budžetu vairāk nekā 40 miljonu EUR apmērā.

Arī dalībvalstis (konkrēti Francija, Vācija un Apvienotā Karaliste), īstenojot savu attīstības sadarbības politiku, ir sniegušas ievērojamu finansiālu atbalstu valstu un reģionālām programmām cīņai pret dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību. Beļģija, Francija, Vācija, Nīderlande un ES veic iemaksas Āfrikas Ziloņu fondā²⁰.

ES ne tikai sniedz finansiālu atbalstu, bet ir arī aktīvi iesaistījusies **divpusējos dialogos** ar vairākām izcelsmes, tranzīta un tirgus valstīm **par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību**. ES delegācijas aktīvi gādā par to, lai trešās valstīs tiktu īstenota CITES un ES regulas, kas attiecas uz savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecību, kā arī sniedz tehnisku atbalstu. ES arī izmanto savus tirdzniecības politikas instrumentus, lai uzstājīgi aicinātu vērsties pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, piemēram, tam izmantojot sistēmu VPS+²¹ un turpmākajos brīvās tirdzniecības nolīgumos (konkrēti nolīgumā ar Vjetnamu) paredzot specifiskas normas. Visbeidzot, ES ir veicinājusi dialogu ar reģionālām organizācijām, piemēram, ASEAN²² un Āfrikas Savienību, lai sekmīgāk risinātu savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības jautājumus.

Vairākas dalībvalstis mobilizē savus diplomātiskos tīklus cīņai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, un Apvienotā Karaliste plāno 2018. gada oktobrī rīkot augsta līmeņa konferenci par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību²³.

Tikpat proaktīvi ES ir darbojusies arī daudzpusējā līmenī, jo īpaši saistībā ar CITES, kas ir galvenais daudzpusējais instruments cīņai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību un ko ES atbalsta arī finansiāli. CoP17 un 2017. gada Pastāvīgās komitejas sanāksmē ES aktīvi uzstāja, ka ir jāizstrādā mērķorientēti ieteikumi un jāievieš sankcijas, kas palīdzētu apkarot ziloņkaula, degunradžu ragu, dalberģiju un tīģeru nelikumīgu tirdzniecību.

ES un vairākas dalībvalstis arī aktīvi piedalās apspriedēs par putnu nogalināšanu, slazdošanu un tirdzniecību, piemēram, iesaistoties ekspertu grupā, kas speciāli izveidota atbilstīgi Konvencijai par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību (Bernes konvencija). Tās ir arī arīdzan veicinājušas ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību saistīto jautājumu iekļaušanu Apvienoto Nāciju Organizācijas, G20, G7 un citu starptautisku struktūru darba programmās. Ir jāturpina strādāt pie tā, lai savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības jautājumi tiktu iekļauti tādu citu attiecīgu starptautisku struktūru un

¹⁹ Nelikumīgas ziloņu nogalināšanas monitorings [*Monitoring the Illegal Killing of Elephants*]. Sk. <https://cites.org/eng/prog/mike/index.php>

²⁰ <http://www.africanelephantfund.org/>

²¹ Vispārējā preferenču sistēma — http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/index_en.htm

²² Dienvidaustrumāzijas valstu asociācija.

²³ <http://www.illegalwildlifetrade.net/2017/11/24/london-2018-illegal-wildlife-trade-conference-oct-10-11-2018/>

forumu darba programmās kā ANO Pretkorupcijas konvencija, ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību un Finanšu darbību darba grupa.

3. Secinājums

Rīcības plāns ir piesaistījis savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgai tirdzniecībai būtisku politisko uzmanību un atbalstu ES līmenī. Viena no pirmajām tā pozitīvās ietekmes izpausmēm bija tas, ka ļoti daudzi politikas veidotāji, tiesībsardzības iestādes un ieinteresētās personas ES sāka uzskatīt nelikumīgas savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības apkarošanu par prioritāru jautājumu. Rezultātā ES un valstu līmenī ir pieņemtas vairākas iniciatīvas rīcības plāna mērķu sasniegšanai. Rīcības plāns ir radījis arī vairākus citus pozitīvus rezultātus: vairāk izpildes nodrošināšanas pasākumu ES; privātā sektora aktoru apņemšanās palīdzēt apkarot savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību; neapstrādāta ziloņkaula eksporta aizliegums; stingri ES priekšlikumi daudzpusējos forumos (jo īpaši *CITES* satvarā) vērsties pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību; lielāks ES finansējums spēju veidošanai un starptautiskai rīcībai pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, kā arī ES un dalībvalstu diplomātisko tīklu mobilizācija daudzās trešās valstīs, lai risinātu šo problēmu.

Kopumā ir panākts vērā ņemams progress attiecībā uz lielāko daļu no rīcības plānā paredzētajām 32 darbībām. Jebkurā gadījumā labākais indikators rīcības plāna novērtēšanai ir malumedniecības, maluzvejniecības un nelikumīgas tirdzniecības līmenis. Tomēr, neraugoties uz dažām daudzsološām tendencēm (it īpaši to, ka pēdējos gados ir samazinājies ziloņu un degunradžu malumedniecības apmērs), nelikumīga savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecība joprojām zeļ un nopietni apdraud bioloģisko daudzveidību, tiesiskumu un ilgtspējīgu attīstību. Tāpēc nav šaubu, ka rīcības plānā noteiktās prioritātes un mērķi joprojām ir atbilstoši un aktuāli.

ES un tās dalībvalstīm būtu jāpieliek vēl lielākas pūles, lai sasniegtu rīcības plāna mērķus līdz 2020. gadam, kad tiks novērtēta turpmākas rīcības nepieciešamība. Tas ir arī svarīgi, lai varētu sasniegt 15. ilgtspējīgas attīstības mērķa 15.7. apakšmērķi “veikt steidzamus pasākumus, lai izbeigtu aizsargātu savvaļas augu un dzīvnieku sugu malumedniecību un nelikumīgu tirdzniecību, un vērsties pret nelikumīgu savvaļas dzīvnieku un augu izcelsmes produktu pieprasījumu un piedāvājumu”²⁴.

²⁴ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg15>